

Profilaktyka przemocy, zasady prowadzenia oddziaływań uprzedzających wystąpienie zjawiska przemocy

KOMPETENCJE SŁUŻB I INSTYTUCJI

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY TO PRZEDSTAWICIELE:

- jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia,
- organizacji pozarządowych,
- oraz kuratorzy sądowi.

Ponadto w skład zespołu mogą wchodzić prokuratorzy oraz przedstawiciele innych niż w/w podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w zależności od uwarunkowań i możliwości lokalnych.

ZADANIA POSZCZEGÓLNYCH INSTYTUCJI W RAMACH PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY”

POMOC SPOŁECZNA

1. diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
2. udziela kompleksowych informacji o:

- możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
- możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- zapewnia osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całonocnej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

GINNE KOMISJE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

1. diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
2. udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - b) formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach

Szkolenia realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

świadczących tę pomoc,

c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

3. organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

4. może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

POLICJA

1. udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;

2. organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

3. podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;

4. przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;

5. przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;

6. podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

OŚWIATA

Oświata obejmuje ogół instytucji (szkoły, przedszkola, świetlice, placówki opiekuńcze, poradnie psychologiczno-pedagogiczne), których celem jest upowszechnienie wykształcenia oraz realizowanie określonych celów wychowawczych. Instytucje te poza podstawowym zadaniem kształcenia dzieci i młodzieży m.in. zapewniają im opiekę poza rodziną oraz mając możliwości oddziaływania na rodziców wspierają prowadzone przez nich działania wychowawcze.

W ramach procedury przedstawiciel oświaty:

1. udziela kompleksowych informacji o:

a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,

b) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

2. organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;

3. może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;

4. diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności wobec dzieci;
5. udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Przewodniki na temat postępowania w przypadkach przemocy w rodzinie dla pracowników oświaty:

<http://www.niebieskałinia.pl/algorytmy/dla-oswiaty>

PRACOWNICY OCHRONY ZDROWIA

Głównym zadaniem jest ochrona zdrowia pacjenta. Zjawisko przemocy domowej kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi ponieważ:

- bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego,
- zawsze występują poważne uszkodzenia zdrowia psychicznego.

W dziedzinie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenie pomocy medycznej, istotne jest:

- rozpoznanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy, szczególnie gdy ofiary bądź świadkowie próbują to ukryć,
- umiejętność przeprowadzenia rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,
- wystawienie na prośbę poszkodowanych zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach,
- poinformowanie osób doznających przemocy w rodzinie o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji,
- w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia podczas badania popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejrzanych oparzeń, wykorzystania seksualnego – powiadomienie organów ścigania,
- udział w procedurze odebrania dziecka przez pracownika socjalnego w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (lekarz, ratownik medyczny, pielęgniarka),
- udział w zespołach interdyscyplinarnych i grupach roboczych,
- realizacja procedury „Niebieskie Karty”. Pracownikiem ochrony zdrowia uprawnionym do realizacji procedury jest osoba, wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny. Działania pracownika ochrony zdrowia
- w ramach procedury uzależnione są od rodzaju diagnostyki oraz konieczności terapii pacjenta.

W ramach procedury przedstawiciel ochrony zdrowia każdorazowo udziela pacjentowi, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięty przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.

PIELĘGNIARKA SZKOLNA:

- gdy zauważy ślady przemocy na ciele dziecka (siniaki, wybroczyny) opisuje je w karcie zdrowia dziecka (mogą być dowodami w sprawie),
- przekazuje swoje podejrzenia innym pracownikom szkoły (pedagog, psycholog, wychowawca, dyrektor),

Szkolenia realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

- wszczyňa procedurę „Niebieskie Karty” .

Sygnaly mogące wskazywać, że istnieje prawdopodobieństwo występowania przemocy w rodzinie, w sytuacji zgłoszenia urazów u dzieci poniżej 3 roku życia:

- wystąpiła niewytłumaczalna zwłoka w zgłoszeniu się do lekarza,
- informacje zawarte w wywiadzie są mało wiarygodne (budzą wątpliwości),
- stwierdza się zmiany wskazujące na urazy nieprzypadkowe,
- zachowanie dziecka nie jest adekwatne do badań.

W przypadku obrażeń ciała osoby dorosłej lub starszego dziecka, przemoc w rodzinie możemy podejrzewać jeżeli:

- mamy wątpliwości co do prawdziwości podawanych przez pacjenta przyczyn obrażeń.
- sytuacje, gdy obserwowane obrażenia ciała u pacjenta powtarzają się.
- pacjent zgłasza się na leczenie zawsze sam, nikt mu nie towarzyszy lub przeciwnie podczas całej procedury medycznej towarzyszy mu inny członek rodziny.
- pacjent unika opowiadania o zdarzeniu, które wywołało obrażenia, nie patrzy w oczy.

Przewodniki na temat postępowania w przypadkach przemocy w rodzinie dla pracowników ochrony zdrowia:

<http://www.niebieskalinia.pl/algorytmy/dla-ochrony-zdrowia>

Zaświadczenie lekarskie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie:

<http://www.niebieskalinia.pl/serwis-prawny/akty-prawne/rozporzadzenia/64-niebieska-karta>

PROKURATURA

Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiany określone są w różnych aktach prawnych i odpowiednio karane. W polskim kodeksie karnym nie istnieje jedno przestępstwo o nazwie „przemoc w rodzinie”, ale wymienionych jest szereg przestępstw, które mogą zostać popełnione z jej użyciem. Najczęściej w przypadku przemocy w rodzinie stosowany jest artykuł 207 § 1 k.k. „Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny...” przewiduje karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Prokuratorzy mogą wchodzić w skład zespołów interdyscyplinarnych /na zasadzie fakultatywności/.

Poniższa tabela przedstawia rodzaj przestępstw związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie i tryby ich ścigania. Wyróżniamy:

- **tryb publicznoskargowy**, a w nim czyny ścigane:
- **z urzędu** – w tym przypadku organy ścigania (Policja lub Prokuratura) zobowiązane są po uzyskaniu informacji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa niezwłocznie podjąć działania mające na celu wykrycie sprawcy i zebranie dowodów jego winy,
- **na wniosek** – organom ścigania oprócz informacji o przestępstwie potrzebna jest dodatkowa zgoda osoby pokrzywdzonej na podjęcie czynności, tzw. wniosek o ściganie karne. Dotyczy to przestępstw np. w obszarze bardzo osobistych (intymnych) sfer życia lub sytuacji, gdy sprawca jest osobą najbliższą dla pokrzywdzonego;

- **tryb prywatnoskargowy** – czyny ścigane z oskarżenia prywatnego – organ ścigania sporządza jedynie protokół przyjęcia ustnej skargi oraz – w razie potrzeby – zabezpiecza ślady i dowody popełnienia przestępstwa. Następnie skarga przekazywana jest do sądu rejonowego właściwego dla miejsca popełnienia przestępstwa. W sprawach z oskarżenia prywatnego wszczęcie postępowania sądowego jest uzależnione od wniesienia opłat sądowych. Możliwe jest zwolnienie z opłat ze względu na trudną sytuację materialną (wówczas należy złożyć wraz ze skargą wniosek o zwolnienie z opłat).

Czyny ścigane z oskarżenia publicznego – z urzędu	
156 k.k.	ciężki uszczerbek na zdrowiu
157 § 1 k.k.	naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia innego niż określonego w art. 156 § 1 k.k.
157 § 2 i 3 k.k.	naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia trwającego nie dłużej niż 7 dni, nieumyślne naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia innego niż określonego w art. 156 § 1 k.k. oraz nieumyślne naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia trwającego nie dłużej niż 7 dni, jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą
160 k.k.	narażenie na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu
189 k.k.	pozbawienie człowieka wolności
191 § 1 k.k.	zmuszanie przemocą lub groźbą bezprawną osoby do określonego zachowania
193 k.k.	naruszenie miru domowego
197 k.k.	zgwałcenie
198 k.k.	czynność seksualna z osobą bezradną
199 k.k.	czynność seksualna przez nadużycie stosunku zależności
200 k.k.	czynność seksualna z małoletnim poniżej 15 roku życia; pornografia z udziałem małoletniego
201 k.k.	kazirodstwo
207 k.k.	znęcanie się
208 k.k.	rozpijanie małoletniego
209 § 3 k.k.	niealimentacja – jeżeli pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenie rodzinne albo zaliczkę alimentacyjną
210 k.k.	porzucenie wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny
211 k.k.	uprowadzenie małoletniego lub nieporadnego
276 k.k.	zniszczenie, uszkodzenie, ukrycie lub usunięcie dokumentu

Czyny ścigane z oskarżenia publicznego – na wniosek	
157 § 1 k.k.	nieumyślne naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia innego niż określonego w art. 156 § 1 k.k., gdy sprawca jest osobą najbliższą dla pokrzywdzonego
157 § 2 k.k.	nieumyślne naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia trwającego nie dłużej niż 7 dni, gdy sprawca jest osobą najbliższą dla pokrzywdzonego

190 k.k.	groźba karalna
190a k.k.	uporczywe nękanie innej osoby lub osoby jej najbliższej, które wzbudza u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotnie narusza jej prywatność
191a k.k.	utrwalanie wizerunku nagiej osoby lub osoby w trakcie czynności seksualnej, przez użycie wobec niej przemocy, groźby bezprawnej lub podstępny, albo rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby lub w trakcie czynności seksualnej bez jej zgody
209 § 2 k.k.	uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego

Czyny ścigane z oskarżenia prywatnego

212 k.k.	pomówienie
216 k.k.	zniewaga
217 k.k.	naruszenie nietykalności cielesnej

KURATORZY SĄDOWI:

Kuratorzy sądowi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.

Kuratorzy sądowi wchodzi w skład zespołu interdyscyplinarnego oraz mogą wchodzić w skład grup roboczych. Uwzględniając, że grupy robocze są tworzone w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach przewidziano udział fakultatywny kuratora, uzależniony od realizacji przez niego w tej rodzinie dozoru lub nadzoru.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE:

Organizacje pozarządowe to są głównie stowarzyszenia, fundacje, kluby. Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie (urząd gminy, ośrodek pomocy społecznej), w przychodni, poradni, szkole, komisariacie, itp. Należy ją również zamieścić w formularzu „Niebieska Karta – B” w tabeli dot. funkcjonujących lokalnych placówek udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

W zakresie pomocy osobom doznającym przemocy organizacje pozarządowe organizują telefony zaufania, punkty informacyjno – konsultacyjne, ośrodki pomocy, schroniska, hostele, świetlice dla dzieci.

W ramach swojej działalności oferują, m.in.:

- pomoc psychologiczną, w grupie i kontakcie indywidualnym,
- pomoc prawną, w tym pisanie pozwów, wniosków,
- pomoc socjalną,
- grupy wsparcia,
- grupy samopomocowe,
- pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci,
- udział w prowadzeniu wywiadów środowiskowych,
- udział w pracach zespołów interdyscyplinarnych,
- udział w interwencjach,
- monitorowanie przypadków,
- pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i innych.

Miejsce profilaktyki w systemie przeciwdziałania przemocy

System przeciwdziałania przemocy w Polsce regulowany jest ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493). Ustawa zobowiązuje do prowadzenia działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na wszystkich szczeblach administracji rządowej i samorządowej.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ww. ustawy przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje to, że:

- jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary;
- siły są nierównomierne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Osoba stosująca przemoc jest silniejsza, a osoba doświadczająca przemocy słabsza;
- narusza prawa i dobra osobiste – osoba stosująca przemoc wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa osoby doświadczającej przemocy (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.);
- powoduje cierpienie i ból – osoba stosująca przemoc naraża zdrowie i życie osoby doświadczającej przemocy na poważne szkody. Doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że osoba doświadczająca przemocy ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Istotnym elementem systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest profilaktyka. W ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie element ten został ujęty w noweli z dnia 10 czerwca 2010 r., która nakłada na powiat obowiązek opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Celem niniejszego programu jest opracowanie zestawu działań profilaktycznych, które będą służyć zwiększeniu wiedzy mieszkańców powiatu, szczególnie dzieci i młodzieży, na temat zjawiska przemocy, a także metod przeciwdziałania temu zjawisku. Jednym ze sposobów dotarcia do mieszkańców będzie profesjonalizacja kadr pracujących z dziećmi w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Współcześnie profilaktyka rozumiana jest jako ogół działań zmierzających do zmniejszenia prawdopodobieństwa pojawienia się niepożądanych zachowań. Najnowsze badania pokazują, że najskuteczniejsze są oddziaływania całościowe, dobrze osadzone w kontekście społecznym (rodzynie, środowisku), mające charakter wielowymiarowego i interdyscyplinarnego oddziaływania.

Działania profilaktyczne można realizować na trzech poziomach: pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowym¹. Profilaktyka pierwszorzędowa skierowana jest do grup niskiego ryzyka. Działaniami obejmuje się szerokie, niezdiagnozowane populacje. Profilaktyka drugorzędowa adresowana jest do grup zwiększonego ryzyka. Celem działań jest ograniczenie głębokości i czasu trwania dysfunkcji, umożliwienie wycofania się z zachowań ryzykownych. Profilaktyka trzeciorzędowa adresowana jest do grup wysokiego ryzyka. Ma ona na celu przeciwdziałanie pogłębianiu się procesu

chorobowego i degradacji społecznej oraz umożliwienie powrotu do prawidłowego życia w społeczeństwie.

Na profilaktykę pierwszorzędową składają się następujące działania:

- upowszechnianie wiedzy na temat zjawiska przemocy (przejawów, przebiegu, kierunków udzielania wsparcia);
- upowszechnianie wiedzy na temat zjawisk pokrewnych i wywołujących zjawisko przemocy w rodzinie;
- upowszechnianie wiedzy na temat zasad udzielania wsparcia w bezpośrednim środowisku osób doświadczającej przemocy;
- upowszechnianie wiedzy o formach wsparcia dostępnych w powiecie.

Na profilaktykę drugorzędową składają się:

- zapobieganie nawrotom kryzysów u osób, którym udzielano wsparcia;
- ujawnianie i eliminowanie możliwie jak najszybciej wszelkiego rodzaju zachowań przemocowych;
- umożliwienie wycofania się z nieprawidłowych zachowań.

Na poziomie profilaktyki trzeciorzędowej zakłada się:

- opracowywanie i wdrażanie procedur wspierania klientów dotkniętych przemocą, ich rodzin i społecznego;
- przeciwdziałanie pogłębianiu się zachowań przemocowych;
- zapobieganie następstwom społecznym wynikającym ze stosowania przemocy w rodzinie.

Zapisy dotyczące profilaktyki w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zadania samorządu powiatowego uregulowane są w art. 6 ust. ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w brzmieniu przytoczonym poniżej. W tym miejscu znajduje się również zapis dotyczący programów profilaktycznych. Ust. 3 tego artykułu ma następujące brzmienie:

„Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym, mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.”

W ust. 4 uregulowane zostały zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat:

„1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;

Szkolenia realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.”

W Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 działaniom profilaktycznym poświęcony jest cały I obszar tematyczny pod nazwą „Profilaktyka i edukacja społeczna”. Wśród działań wskazanych w tym obszarze należy wymienić: poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy w rodzinie; podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy w rodzinie; ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w mediach czy poprawę jakości systemu działań profilaktycznych.

W Małopolskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie do 2020 działania profilaktyczne opisane są szeroko. Obszar I, pod nazwą „Postawy i zachowania wolne od przemocy” zakłada prowadzenie działań upowszechniających postawy wolne od przemocy wśród ogółu Małopolan, w tym osób i rodzin zagrożonych oraz uwikłanych w przemoc w rodzinie. Obszar IV, pod nazwą „Instytucje zorientowane na profilaktykę przemocy i skuteczną interwencję”, zakłada wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz wspieranie działalności instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie adresowane do kadr oraz instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

Rozdział III Konwencji poświęcony został profilaktyce: art. 13 określa zobowiązania sygnatariuszy do podnoszenia świadomości społecznej, art. 14 – edukacji, art. 15 – szkolenia specjalistów, art. 16 – interwencji profilaktycznej i programów leczenia, art. 17 – udziału sektora prywatnego i mediów w profilaktyce.

Diagnoza sytuacji w powiecie

Diagnoza sytuacji powinna dotyczyć grupy docelowej/grup docelowych, do których skierowane są działania programu.

W przypadku działań, które prowadzone są szeroko, tj. dla ogółu mieszkańców powiatu, należy zwrócić uwagę na grupy potencjalnie zainteresowane tematem. W diagnozie powinno się znaleźć uzasadnienie realizacji danego działania. Należy również opisać stan obecny oraz stan pożądany, tj. jak powinna wyglądać sytuacja po okresie realizacji programu.

Problemy uzasadniające realizację programu w znacznej części wynikają z wieloletnich, czy nawet wielopokoleniowych procesów, stąd ich zdiagnozowanie wymaga wykorzystania informacji pochodzących z różnych źródeł i gruntownej analizy.

Przy opracowaniu diagnozy przydatne są dwa rodzaje źródeł: dane zastane (wtórne) oraz wywołane (pierwotne). Te pierwsze zostały zebrane i najczęściej opublikowane przez inne osoby/instytucje. Te drugie należy pozyskać samodzielnie na potrzeby tworzenia swojego dokumentu. W przypadku gminnego programu wspierania rodziny potrzebne są dane, które w znacznej części przynależą do danych zastanych. Przydatne mogą być następujące źródła:

Szkolenia realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

☐ dane demograficzne – serwisy Głównego Urzędu Statystycznego (Strona Urzędu Statystycznego w Krakowie, Bank Danych Lokalnych, Baza Demografia, Vademecum Samorządowca);

☐ dane PCPR;

☐ dane ośrodka pomocy społecznej – roczne sprawozdania ośrodka (liczba rodzin korzystających z pomocy ośrodka, liczba osób, powód korzystania z pomocy, liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, inne);

☐ dane Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej (Małopolski Informator Społeczny);

☐ dane policji (szczególnie sprawozdania z realizacji procedury NK);

☐ inne źródła – dane ze szkół, poradni psychologiczno-pedagogicznych czy sądów.

Adresaci programu

Na poziomie profilaktyki pierwszorzędowej adresatami programu są wszyscy mieszkańcy powiatu. Ważne jest dotarcie do przedstawicieli władz lokalnych oraz instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

Na poziomie profilaktyki drugorzędowej adresatami programu są w szczególności:

☐ rodziny zagrożone zjawiskiem przemocy w rodzinie;

☐ świadkowie przemocy;

☐ rodziny niewydolne wychowawczo;

☐ rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i niedostosowane społecznie;

☐ rodziny z problemem alkoholowym.

Na poziomie profilaktyki trzeciorzędowej adresatami są rodziny uwikłane w przemoc.

Cele programu

Poniższe informacje mają charakter przykładowy. Określenie celu głównego i celów szczegółowych uzależnione jest od indywidualnych potrzeb w powiecie. Przy konstruowaniu celów istotne jest, aby cele szczegółowe realizowały cel główny.

Cel główny:

Podniesienie świadomości mieszkańców powiatu na temat zjawiska przemocy w rodzinie wśród oraz sposobów przeciwdziałania temu zjawisku.

Cele szczegółowe:

1) Uwrażliwienie ogółu mieszkańców powiatu na objawy występowania przemocy domowej poprzez szeroko zakrojone akcje informacyjne.

2) Promocja postaw wolnych od przemocy w szkołach gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz wsparcia dziennego.

Szkolenia realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

- 3) Promocja prawidłowych metod wychowawczych wśród rodziców.
- 4) Profesjonalizacja kadr pracujących z dziećmi (nauczycieli, pracowników socjalnych, policjantów, kuratorów sądowych, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych i placówek wsparcia dziennego) w zakresie zwiększeniu kompetencji zawodowych, poszerzeniu wiedzy, wymianie doświadczeń oraz budowaniu relacji pomiędzy różnymi służbami pomocowymi.
- 5) Zwiększenie świadomości na temat dostępnych form wsparcia dla osób doświadczających przemocy.

Oczekiwane rezultaty

Przewidywane rezultaty realizacji programu:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie,
- zwiększenie przez dzieci i młodzież wiedzy na temat przemocy i agresji,
- zwiększenie przez dzieci i młodzież umiejętności korzystania z pomocy innych,
- zmotywowania dzieci i młodzieży do rozwoju osobistego,
- dostarczenie rodzicom i opiekunom wiedzy na temat prawidłowych metod wychowawczych,
- wzmocnienie rodzin w radzeniu sobie z problemami wychowawczymi,
- wzrost wiedzy i umiejętności rodziców w prawidłowym funkcjonowaniu i radzeniu sobie z trudnościami wychowawczymi,
- podniesienie społecznej wrażliwości na wszelkie przejawy przemocy, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy wobec dzieci,
- podniesienie poziomu wiedzy na temat skutków przemocy w rodzinie.

VII. Zadania i realizacja (wynikające z przewidzianych celów)

Za realizację zadań programu odpowiada starosta poprzez jednostki organizacyjne powiatu, w szczególności Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Rekomendowane jest podejmowania działań z innymi podmiotami działającymi na terenie powiatu, m.in. z:

- ośrodkami pomocy społecznej;
- komendami policji;
- sądem rejonowym;
- szkołami gimnazjalnymi i ponadgimnazjalnymi z terenu powiatu;
- placówkami opiekuńczo-wychowawczymi i placówkami wsparcia dziennego z terenu powiatu;
- organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu,
- poradniami psychologiczno-pedagogicznymi,

Szkolenia realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków przekazanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

- ☒ ośrodkami zdrowia,
- ☒ komisją rozwiązywania problemów alkoholowych.